

Sygn. akt I ACa 301/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Górecki /spr./
Sędziowie:	SSA Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga SSA Mikołaj Tomaszewski
Protokolant:	st.sekr.sądowy Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **H. B., A. B., K. B. (1), K. B. (2), M. S.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - (...)**

w P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 2 stycznia 2013 r., sygn. akt I C 3113/11

I. oddala apelację,

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów 135 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga Marek Górecki Mikołaj Tomaszewski

I A Ca 301/13

UZASADNIENIE

W pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – (...) w (...) powodowie H. B., A. B., K. B. (1), K. B. (2) i M. S. domagali się orzeczenia, że pozwany jest zobowiązany wykupić nieruchomość, będącą ich własnością, za cenę 570.000 zł, ewentualnie wskazać, w terminie 6 miesięcy od wydania orzeczenia, nieruchomość zamienną o określonych parametrach. Jako żądanie ewentualne zgłosili również zasądzenie odszkodowania w kwocie 199.500 zł kompensującego spadek wartości nieruchomości i kwoty 18.910 zł odpowiadającej kosztom jej rewitalizacji

akustycznej, a także zadośćuczynienia za naruszenie ich dóbr osobistych w wysokości 20.000 zł. Wnieśli też o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

Roszczenia swoje powodowie wywodzili z faktu objęcia nieruchomości obszarem ograniczonego użytkowania dla lotniska (...) P. – K. i wynikającymi stąd ograniczeniami w korzystaniu ze swojej własności.

Po ostatecznym sprecyzowaniu żądania w toku sprawy, powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego kwoty 258.410 zł, w tym kwoty 149.217 tytułem kosztów rewitalizacji akustycznej nieruchomości i 109.193 zł tytułem odszkodowania za spadek wartości nieruchomości wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Na wypadek nieuwzględnienia tych żądań wnieśli o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia woli o wykupie nieruchomości, ewentualnie wskazaniu w terminie 6 miesięcy od wydania orzeczenia nieruchomości zamiennej o określonych parametrach.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania.

Wyrokiem z 2 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 149.711 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie i koszty postępowania rozłożył stosunkowo, obciążając nimi pozwanego w 58 %, a powodów w 42 %.

Wyrok ten został zaskarżony wyłącznie przez stronę pozwaną - co do odsetek i kosztów postępowania. W tym zakresie podstawą orzeczenia były następujące ustalenia faktyczne:

Powodowie są właścicielami nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), działka (...) o pow. 938 m², dla której Sąd Rejonowy w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą nr (...). Nieruchomość zabudowana jest jednorodzinnym budynkiem mieszkalnym w zabudowie wolnostojącej.

Wojewoda (...) wydał(...)r. rozporządzenie nr (...)w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska (...) P. – K. w P. (ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Województwa (...) z (...) nr(...)) Akt ten, wydany na podstawie art. 135 ust. 1 i 2 ustawy z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.62.627 ze zm.), wszedł w życie 1 stycznia 2004 r. W dniu 31 grudnia 2007 r. Wojewoda (...) wydał rozporządzenie nr (...) zmieniające rozporządzenie z dnia 17 grudnia 2003 r. o wprowadzeniu obszaru ograniczonego użytkowania. Rozporządzenie utworzyło obszar ograniczonego użytkowania podzielony na trzy strefy oznaczone cyframi I, II, III w zależności od odległości od lotniska K. i poziomu hałasu. Nieruchomość powoda znajduje się w strefie I, w której są najsurowsze ograniczenia co do sposobu użytkowania nieruchomości.

W piśmie z 15 listopada 2005 r. H. B. i T. B. (ówcześni właściciele nieruchomości) wezwali pozwanego do wykupienia należącej do nich nieruchomości za kwotę 570 zł, ewentualnie wskazania nieruchomości zamiennej bądź zapłaty odszkodowania w wysokości 123.720 zł, w tym kwoty 67.000 tytułem spadku wartości nieruchomości, kwoty 15.500 zł tytułem kosztów koniecznych do wyciszenia budynku mieszkalnego oraz kwoty 1.220 zł tytułem poniesionych kosztów pomocy prawnej.

Wartość nieruchomości powodów, na skutek ograniczeń w zakresie korzystania z nieruchomości wprowadzonych rozporządzeniami Wojewody (...) z 17 grudnia 2003 r. oraz z 31 grudnia 2007 r., według aktualnego poziomu cen zmniejszyła się o kwotę 109.193 zł brutto.

Istniejące w budynku powodów przegrody budowlane nie spełniają wymagań w zakresie zapewnienia właściwego klimatu akustycznego. W celu rewitalizacji akustycznej nieruchomości powodowie powinni ponieść nakłady o obecnej wartości 40.518 zł brutto.

Sąd Okręgowy uznał zmodyfikowane powództwo za uzasadnione co do zasady. Wskazał, że zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (dalej p.o.ś.), jeżeli w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości korzystanie z niej lub z jej części w dotychczasowy sposób lub zgodny z dotychczasowym

przeznaczeniem stało się niemożliwe lub istotnie ograniczone, właściciel nieruchomości może żądać wykupienia nieruchomości lub jej części. Zgodnie z ustępem 2 ww. artykułu, w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości jej właściciel może żądać odszkodowania za poniesioną szkodę, która obejmuje również zmniejszenie wartości nieruchomości. Wartość szkód ustalono na podstawie przeprowadzonej w sprawie opinii biegłego B. W..

Mając powyższe na względzie Sąd uwzględnił powództwo do kwoty 149.711 zł, dalej idące żądanie oddalając.

O roszczeniu odsetkowym Sąd orzekł na podstawie art. 481 kc w zw. z art. 455 kc. W ocenie Sądu roszczenie powodów stało się wymagalne z chwilą wezwania pozwanego do zapłaty odszkodowania. Z uwagi jednak na fakt, że wartość należnego odszkodowania została ustalona dopiero przez biegłego w toku niniejszego postępowania, który uwzględnił ceny obowiązujące w dniu przeprowadzonych badań, Sąd uznał, że odsetki za opóźnienie należą się powodom dopiero od dnia wydania przez biegłego opinii. W takim stanie rzeczy Sąd zasądził odsetki za opóźnienie od uwzględnionej części roszczenia głównego od dnia 29 czerwca 2012 r., dalej idące żądanie odsetkowe oddalając.

Uwzględnienie roszczenia zgłoszonego jako główne (o zapłatę) czyniło zbędnym rozpoznanie roszczeń ewentualnych, w tym o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia woli o wykupie nieruchomości bądź też wskazaniu powodom nieruchomości zamiennych, stąd nie zostały one poddane merytorycznemu rozpoznaniu.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2010.90.594 j.t.), z uwzględnieniem, że powodowie przegrali spór w 42 %, a pozwany w 58%. W takim zatem stosunku rozłożono koszty procesu między stronami.

Wyrok ten zaskarżył pozwany, w części w jakiej Sąd zasądził odsetki od kwoty 149.711 zł za okres od dnia 29 czerwca 2012 r. do dnia 15 lipca 2012 r. oraz w zakresie obciążenia pozwanego kosztami postępowania przewyższającymi 27 % ich wartości.

Skarżący zarzucił:

- błędne ustalenie terminu od którego pozwany winien zapłacić pozwanemu odsetki,
- błędne, naruszające art. 89 i 100 kpc obciążenie pozwanego kosztami procesu, pomijające że wartość przedmiotu sprawy wynosiła 570.000 zł, a pozwany przegrał spór w blisko 27 %.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części oraz wydanie wyroku zasądzającego odsetki od dnia 16 lipca 2012 r. oraz rozdzielenie kosztów procesu w ten sposób, że pozwany obciążony zostanie nimi w 27 %, a powód 73 %. Ponadto pozwany wniósł o zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych. Ewentualnie o skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy .

W odpowiedzi na apelację pozwanego powodowie wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podzielił poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne, jak również wywiedzione z nich wnioski prawne.

Nie jest trafne stanowisko pozwanego, że popadł w opóźnienie w zapłacie odszkodowania dopiero z dniem doręczenia mu opinii biegłego. Odsetki od odszkodowania pieniężnego należą się od dnia, w którym odszkodowanie to powinno być zapłacone. W wypadku roszczeń przygotowawczych, które mają charakter bezterminowy, stan opóźnienia w spełnieniu świadczenia powstaje po wezwaniu dłużnika do świadczenia (art. 455 kc). Znaczenie takiego wezwania polega na tym, że z jego chwilą na dłużniku zaczyna ciążyć obowiązek niezwłocznego spełnienia świadczenia i że nie spełniając go popada w opóźnienie, a to uprawnia wierzyciela do żądania odsetek za czas opóźnienia (art. 481 § 1 kc).

Dłużnik popada w opóźnienie, jeśli nie spełnia świadczenia pieniężnego w terminie, w którym stało się ono wymagalne, także wtedy, gdy kwestionuje istnienie lub wysokość świadczenia.

W sytuacji jednak znacznego upływu czasu i różnicy cen między datą wezwania pozwanego do zapłaty odszkodowania a datą ustalenia wysokości szkody, Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 17 czerwca 2010 r. (III CSK308/09, Lex 852671) sprzeciwił się koncepcji wyrównania szkody przy zastosowaniu zarówno mechanizmu odsetek od dnia wezwania, jak i waloryzacji szkody poprzez ustalenie jej zgodnie z art. 363 § 2 kc na dzień orzekania. Opowiedział się w nich jednoznacznie przeciwko takiemu ustaleniu daty początkowej odsetek, która prowadziłaby do wzbogacenia pokrzywdzonego. Sąd Apelacyjny w obecnym składzie stanowisko to aprobuje.

Prawidłowe rozstrzygnięcie o należnym odszkodowaniu i odsetkach wymaga zatem ustalenia i rozważenia wszystkich wskazanych okoliczności, w tym w pierwszej kolejności daty wymagalności roszczenia (przy uwzględnieniu art. 455 kc), daty właściwej dla określenia wysokości odszkodowania (przy uwzględnieniu art. 363 § 2 kc) oraz daty, od której wierzycielowi należą się odsetki przy uwzględnieniu zasady wynikającej z art. 481 § 1 kc (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2003 r., II CK 146/02, LEX nr 82271). W okolicznościach sprawy pozwany został wezwany do spełnienia roszczenia już w listopadzie 2005 r. Powodowie nie wykazali jednak, aby ich roszczenie w kwocie objętej pozwem było już wówczas zasadne. Sąd Okręgowy miarodajną dla ustalenia odszkodowania uznał opinię biegłego z dnia 29 czerwca 2012 r., wyliczającego wartość szkody według cen z daty sporządzenia ekspertyzy. Trafnie zatem przyjęto, że pozwany już od chwili ustalenia wysokości odszkodowania opóźnił się ze spełnieniem świadczenia. Zasadnie zatem zasądzono odsetki od uwzględnionego roszczenia od tej daty. Moment powzięcia przez pozwanego wiedzy co do kalkulacji biegłego, tym bardziej moment zajęcia przez tę stronę stanowiska w sprawie opinii (16 lipiec 2012 r.), jest tu prawnie obojętny.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie również w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Niesłusznie skarżący zarzuca, że rozdział kosztów postępowania z zastosowaniem art. 100 kpc – zatem stosownie do wyniku sporu - powinien zostać dokonany przy uwzględnieniu, że wartość przedmiotu sprawy wynosiła 570.000 zł.

Wprawdzie powodowie pierwotnie wystąpili z żądaniem zobowiązania pozwanego do wykupienia nieruchomości będącej ich własnością, za cenę 570.000 zł, względnie wskazania nieruchomości zamiennej o określonych parametrach, a jako żądanie ewentualne zgłosili roszczenie odszkodowawcze, to nie ulega kwestii, że w toku postępowania żądanie swoje zmodyfikowali. Ostatecznie domagali się zasądzenia odszkodowania, a żądanie wykupu nieruchomości lub wskazania nieruchomości zamiennej zachowali jako ewentualne. Do istoty żądania ewentualnego należy, że jest ono zgłoszone na wypadek niezasadności i nieuwzględnienia żądania zasadniczego. Dopiero zatem oddalenie żądania zasadniczego obliguje sąd do badania żądania ewentualnego. A contrario – uwzględnienie żądania zasadniczego zwalnia sąd od badania i rozstrzygania o żądaniu ewentualnym.

Nawiązując do okoliczności sprawy stwierdzić trzeba, że uwzględniając roszczenie odszkodowawcze, słusznie Sąd Okręgowy zaniechał badania roszczeń ewentualnych. Prawidłowo też dla potrzeb rozstrzygania o kosztach procesu – za wartość przedmiotu sporu – uznał kwotę roszczenia odszkodowawczego, a nie roszczeń ewentualnych. W postanowieniu z dnia 28 października 2008 r. (I PZ 25/08, OSNP 2010/5-6/70) Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że przepis art. 21 kpc, nakazujący zliczenie wartości kilku roszczeń dochodzonych pozwem, nie ma zastosowania do żądań ewentualnych. W postanowieniu z dnia 6 grudnia 2006 r. (IV CZ 96/06, LEX nr 607281), wskazał natomiast, że gdy choć jedno z roszczeń, tj. główne lub ewentualne, ma postać sumy pieniężnej, kwota ta stanowi wartość przedmiotu sporu zgodnie z art. 19 § 1 kpc, jeżeli zaś ani żądanie główne, ani ewentualne nie jest wyrażone w pieniądzu, o wartości przedmiotu sporu decyduje wartość roszczenia głównego z tego względu, że gdy sąd uwzględnia żądanie główne nie oddala żądania ewentualnego.

Przy aprobacie tego stanowiska, wartość przedmiotu sprawy w niniejszym postępowaniu, determinowana jest przez roszczenie odszkodowawcze jako roszczenie pieniężne, zatem wynosi 258.410 zł, a nie 570.000 zł. Ponieważ pozwany nie kwestionował poprawności wyliczenia kosztów, a jedynie procentowy ich rozdział między stronami, rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w przedmiocie kosztów postępowania, musiało się ostać.

W tym stanie rzeczy apelację oddalono, a to na podstawie art. 385 kpc.

Z mocy art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 kpc zasądzono od pozwanego na rzecz powodów poniesione przez nich koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym w wysokości 135 zł, ustalonej na podstawie § 2 ust. 1, § 6 pkt 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349).

Mikołaj Tomaszewski Marek Górecki Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga